

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО КОНКУРС ПІДРУЧНИКІВ,
НАЧАЛЬНИХ ПОСІБНИКІВ ТА МОНОГРАФІЙ
В УМАНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ

Нова редакція

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 11 від 22 лютого 2022 р.)

Голова вченої ради

професор Олександр БЕЗЛЮДНИЙ

Набуває чинності згідно з наказом ректора

від «26» лютого 2022 р. № 380/г

2022

1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ

- 1.1. Це положення визначає мету, завдання, порядок організації та умови проведення Конкурсу підручників, навчальних посібників та монографій в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (далі – Конкурс), а також правила визначення його переможців.
- 1.2. Конкурс є важливим елементом системи стимулювання навчально-науково-методичної роботи викладачів університету, активізації їхньої науково-дослідної діяльності та підвищення професійної майстерності.
- 1.3. Конкурс оголошується щороку відповідним наказом ректора університету на підставі службової записки проректора з наукової роботи.
- 1.4. Для участі у Конкурсі приймаються підручники, навчальні посібники або комплекти підручників (навчальних посібників), які пройшли апробацію в освітньому процесі, а також монографії з актуальних напрямів розвитку науки і техніки, які:
  - отримали громадське визнання та підготовлені як окремим автором, так і авторським колективом (не повинен перевищувати 6 осіб);
  - знаходяться у відповідній кількості (не менше 3 примірників) в бібліотечних фондах університету;
  - мають гриф МОН України (крім монографій) або затверджені вченою радою університету;
  - мають показники відповідності сучасним вимогам, а саме:
    - узгодженість з освітньою/навчальною програмою (крім монографій);
    - дотримання принципів академічної доброчесності;
    - оригінальність та цікавість викладу основного матеріалу для широкого кола читачів;
    - збалансованість інформаційного та емоційно-ціннісного компонентів змісту;
    - відповідність віковим можливостям здобувачів освіти щодо сприйняття й опрацювання інформації;
    - узгодженість з сучасними науковими поглядами, теоріями,

відкриттями тощо;

- логічність, доступність, послідовність викладу матеріалу;
- інтерактивність, діалогічність методичного апарату;
- практико-орієнтована, діяльнісна спрямованість;
- чіткість, зрозумілість мови у виданні, її відповідність нормам української літературної мови, зокрема орфографічним, пунктуаційним, стилістичним, граматичним.

1.5. Конкурс проводиться у таких номінаціях:

- «Кращий підручник»;
- «Кращий навчальний посібник»;
- «Краща монографія».

Номінація є чинною, якщо на Конкурс подано не менше 5 видань як у першому, так і в другому етапі.

2. ПОРЯДОК І ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ

2.1. Конкурс щорічно проводиться у два етапи.

Перший етап проводиться на факультетах/інституті університету в період з 01 до 31 березня. Вчені ради факультетів/інституту розглядають підручники, навчальні посібники та монографії і висувають друковані праці (не більше ніж 3 у кожній номінації), які за результатами першого етапу посіли I, II, III місця для участі у другому етапі Конкурсу.

До розгляду не приймаються:

- видання, які раніше вже були удостоєні Державної премії України, державної премії іншої країни, премій міністерств України або зайняли призові місця в попередніх Конкурсах в університеті;
- праці, які вже тричі брали участь у Конкурсі та не стали переможцями;
- перевидані праці, які вже здобували премію або нагороду університету.

Видання, яке не отримало в поточному Конкурсі призове місце, може

повторно брати участь у Конкурсі наступного року, якщо воно відповідає умовам участі за термінами публікації (для підручників – останні 5 років; для навчальних посібників та монографій – останні 3 роки).

Другий етап (всеуніверситетський) проводиться з 01 до 30 квітня. Друковані праці, висунуті вченими радами факультетів/інституту для участі у другому етапі Конкурсу, подаються до редакційного відділу в одному примірнику та супроводжуються наступним пакетом документів:

- витяг з протоколу засідання вченої ради факультету/інституту щодо висунення друкованих видань, які за результатами першого етапу посіли I, II, III місця у відповідній номінації;
- інформація про авторів (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада, назва кафедри, факультету/інституту);
- довідка про творчий внесок (у відсотках), підписана співавторами друкованої праці (для колективних видань);
- довідка з бібліотеки університету про наявну кількість екземплярів друкованої праці в її фондах (не менше 3 примірників).

2.2. Розгляд видань, які подано на другий етап Конкурсу, здійснює конкурсна комісія університету (далі – Комісія), членами якої є провідні науковці університету та яка щорічно створюється наказом ректора, за секціями, створеними відповідно до номінацій Конкурсу.

2.3. Склад Комісії кожної секції становить 7 осіб.

2.4. Оцінювання матеріалів Конкурсу за номінаціями проводиться кожним членом Комісії незалежно один від одного відповідно до секції. Результати подаються у письмовому вигляді з особистим підписом члена Комісії. Кожне видання аналізується за чітко визначеними критеріями оцінювання (Додаток А, Б).

2.5. Переможці Конкурсу визначаються за загальною сумою середніх балів, виставлених кожним членом Комісії відповідної секції.

2.6. Рішення Комісії за секціями є легітимним при наявності 2/3 її членів.

- 2.7. Член Комісії має право бути учасником Конкурсу, але не може брати участь в експертизі та обговоренні підсумків Конкурсу видань у тій номінації, в якій представлено його видання.
- 2.8. Рішення Комісії щодо присудження премій затверджується на вченій раді університету відкритим голосуванням.
- 2.9. Рішення вченої ради університету про підсумки Конкурсу, а також про присудження премій вводиться в дію наказом ректора університету.
- 2.10. Інформація щодо підсумків Конкурсу розміщується на Науковому порталі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

3. СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ

- 3.1. Для заохочення авторів-переможців Конкурсу у відповідних номінаціях за зайняте I місце преміюють (за рахунок економії фонду по оплаті праці, при наявності коштів) у такому розмірі:
- I місце у номінації «Кращий підручник» – 4000 грн;
  - I місце у номінації «Кращий навчальний посібник» – 1800 грн;
  - I місце у номінації «Краща монографія» – 2000 грн.
- 3.2. Суми премій розподіляються між співавторами згідно з довідкою про творчий внесок кожного з авторів видання.
- 3.3. Викладачі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, які є авторами-переможцями видань, також нагороджуються дипломами.

ПІДГОТОВЛЕНО:

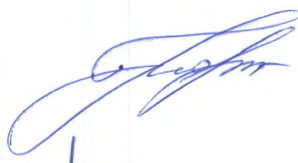
Начальник редакційного відділу

Вікторія РУДЕНКО

ПОГОДЖЕНО:

Проректор з наукової роботи

Тетяна ГОДОВАНЮК

Юрисконсульт

Олександр ЛЮБИВИЙ

**Критерії оцінювання
підручників / навчальних посібників**

№ з/п	Критерії оцінювання	Рівень вираженості показника	Бали
1.	Структурованість видання	виконано повністю	10
		частково	5
		не виконано	0
2.	Відповідність змісту видання його назві та виду	виконано повністю	10
		частково	5
		не виконано	0
3.	Наукова об'єктивність	виконано повністю	10
		частково	5
		не виконано	0
4.	Відповідність текстів видання нормам літературної мови	виконано повністю	10
		частково	5
		не виконано	0
5.	Інтерактивність видання	виконано повністю	10
		частково	5
		не виконано	0
6.	Технічне та художнє оформлення	виконано повністю	10
		частково	5
		не виконано	0
7.	Наявність ISBN	виконано	10
		не виконано	0

Критерії оцінювання монографій

№ з/п	Критерії оцінювання	Рівень вираженості показника	Бали
1.	Структурованість видання	виконано повністю	10
		частково	5
		не виконано	0
2.	Відповідність змісту видання його назві	виконано повністю	10
		частково	5
		не виконано	0
3.	Оригінальність (новизна, унікальність, актуальність)	видання представленої тематики відсутні	10
		існують аналогічні видання, але присутні елементи новизни (не менше 50 %)	5
		існують аналогічні видання, відсутня новина	0
4.	Наукова об'єктивність	виконано повністю	10
		частково	5
		не виконано	0
5.	Відповідність текстів видання нормам літературної мови	виконано повністю	10
		частково	5
		не виконано	0
6.	Технічне та художнє оформлення	виконано повністю	10
		частково	5
		не виконано	0
7.	Наявність ISBN	виконано	10
		не виконано	0

Характеристика критеріїв оцінювання підручників / навчальних посібників та монографій: довідка для членів конкурсної комісії

СТРУКТУРОВАНІСТЬ ВИДАННЯ

Структурування є показником культури представлення матеріалу в книзі. Воно забезпечує швидкість орієнтування у змістовому наповненні та знаходження потрібної інформації.

Підручники / навчальні посібники мають містити такі *структурні компоненти*:

- зміст (перелік розділів);
- вступ (або передмова);
- основний текст;
- питання, тести для самоконтролю;
- обов'язкові та додаткові завдання, приклади;
- додатково-інформаційні дані (таблиці, схеми тощо);
- апарат для орієнтації в матеріалах книги (предметний, іменний покажчики);
- список рекомендованої літератури (за необхідності);
- список використаних джерел.

Монографія має містити такі *структурні компоненти*:

- зміст (перелік розділів);
- умовні позначення (за необхідності);
- вступ (або передмова);
- основний текст;
- висновки (або післямова);
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Зміст видання має містити перелік розділів / тем / параграфів із зазначенням сторінок їх розміщення. У ньому лаконічно і точно відображають розподіл матеріалу. Скорочення назв розділів/тем/параграфів у змісті або подання їх в іншій редакції порівняно з назвами у тексті не допускається.

Розміщення змісту може бути як на початку, так і наприкінці книги. З метою створення передумов для зручного опрацювання змісту у виданні можуть бути використаними умовні позначення як засоби орієнтування у книзі. З цією ж метою можна виокремлювати шрифтом/виносити на окреме поле важливі/ключові думки, тлумачення понять тощо.

Вступ (передмова) чітко і лаконічно, коротко має розкривати актуальність видання, містити мотиваційне звернення до адресата книги.

Основний текст видання подають за темами/розділами/параграфами, які системно й у логічній послідовності розкривають суть проблеми, що висвітлює книга.

Окреслені у посібнику особливості організації освітньої діяльності щодо досягнення очікуваних результатів навчання мають стосуватися різних видів навчальної діяльності під час опанування певного предмета вивчення (для

посібників щодо загальних питань організації освітнього процесу) / усіх програмових тем та різних видів навчальної діяльності під час опанування певного предмета вивчення (для посібників з методик навчання певного предмета вивчення). Для забезпечення зазначеної вимоги у посібниках з методик навчання матеріал розподіляють пропорційно до обсягу програмових тем. Тему/розділ завершують запитаннями, тестами, практичними завданнями тощо для самооцінювання.

Текст монографії характеризується єдністю змісту, високим науковим рівнем, а також має містити подані автором власні науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати та наукові положення. Змістове наповнення повинно відрізнятися чіткістю формулювань і викладу матеріалу, логікою висвітлення основних ідей, концепцій, висновків.

Використані у виданнях *цитати* мають бути оформлені відповідно до загальноприйнятих вимог з вказівкою автора і джерела інформації.

Використані/рекомендовані джерела оформлюють відповідно до Національного стандарту України «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015» або відповідно до одного зі стилів, віднесених до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій, які є загальнозживаними в закордонній практиці оформлення наукових робіт.

Якщо видання містить *додатки*, вони мають доповнювати основний текст. Це можуть бути довідково-інформаційні дані, подані у таблицях, схемах.

ВІДПОВІДНІСТЬ ЗМІСТУ ВИДАННЯ ЙОГО НАЗВИ ТА ВИДУ

Вимога передбачає розкриття у підручнику/посібнику єдності дидактико-методичних основ організації освітнього процесу, методик навчання з інноваціями; особливостей впровадження інновацій в контексті вузлових питань методики навчання певного предмета вивчення (освітньої галузі) / інтегрованого курсу, чи в контексті висвітлення певного організаційного для освітнього процесу питання.

Зміст навчального видання повинен відповідати змісту програми навчальної дисципліни. Матеріал навчального видання має забезпечувати реалізацію основних принципів навчання: науковості, систематичності, послідовності й доступності викладу, наочності, ґрунтовності, зв'язку матеріалу з професійною діяльністю.

У навчальному виданні мають бути відображені тісні міждисциплінарні зв'язки та проблемний підхід до засвоєння знань, орієнтація здобувача вищої освіти на самостійний пошук інформації та навчально-творчу діяльність, зокрема на самоорганізацію, планування, рефлексію, самооцінку. Представлений у навчальному виданні матеріал має бути пов'язаний з практичними завданнями.

Монографія, як наукова праця, має містити повне або поглиблене дослідження, що належить одному або декільком авторам. Предметом монографії є вичерпне узагальнення теоретичного матеріалу з наукової проблеми або теми з критичним аналізом, визначенням вагомості формулювання нових наукових концепцій. Видання повинне фіксувати науковий пріоритет, забезпечувати первинною науковою інформацією суспільство, слугувати висвітленню основного змісту і результатів наукового дослідження.

ОРИГІНАЛЬНІСТЬ (НОВИЗНА, УНІКАЛЬНІСТЬ, АКТУАЛЬНІСТЬ) (для монографій)

Оригінальність видання підтверджується текстом документа, що оприлюднюється вперше за згодою автора/колективу авторів.

Новизна видання визначається ступенем перетворень, доповнень та конкретизації наукових знань. Розрізняють три рівні наукової новизни:

- 1) перетворення вже відомих даних, їхня кардинальна зміна;
- 2) розширення та доповнення вже відомих даних без зміни їхньої сутності;
- 3) уточнення, конкретизація відомих даних, їхнє поширення на нові об'єкти тощо.

Разом з тим, *новизна видання* є ознакою, наявність якої дає автору право на використання поняття «вперше» при характеристиці одержаних результатів і проведеного дослідження загалом. Поняття «вперше» означає, що подібних результатів не було до їхньої публікації або ж спостерігається невелика кількість досліджень в обраній автором сфері. При цьому необхідно вказати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (вперше здобуто, вдосконалено, дістало подальший розвиток).

Унікальність тексту визначається параметром тексту, який показує, наскільки унікальними є фрази і наскільки часто вони використовуються в контенті вже опублікованих матеріалів. Чим більше фраз буде запозичено з інших текстів, тим нижче буде унікальність представленого видання.

Актуальність видання характеризується відповідністю змісту книги вимогам сучасності. Основні критерії: важливість, значимість на сьогодні, сучасність, злободенність. Актуальність обґрунтовується насамперед новизною отриманих у процесі проведення наукового дослідження, на основі якого можуть бути встановлені нові теоретичні закономірності та визначені шляхи їх застосування для конкретних практичних потреб.

Разом з тим, *новизна видання* є ознакою, наявність якої дає автору право на використання поняття «вперше» при характеристиці одержаних результатів і проведеного дослідження загалом. Поняття «вперше» означає, що подібних результатів не було до їхньої публікації або ж спостерігається невелика кількість досліджень в обраній автором сфері. При цьому необхідно вказати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (вперше здобуто, вдосконалено, дістало подальший розвиток).

Тобто будь-яке наукове дослідження має бути актуальним у сучасних умовах розвитку науки і містити елементи наукової новизни.

НАУКОВА ОБ'ЄКТИВНІСТЬ

Змістове наповнення видання має відповідати сучасним науковим концепціям, положенням загальної дидактики, розкривати інноваційні підходи до організації освітнього процесу. Характерними ознаками понятійно-термінологічного апарата видання є його однозначність, точність, чіткість, зрозумілість тлумачення. Сміслове навантаження термінів суголосне із сучасними фаховими джерелами інформації (академічними словниками, офіційною нормативною базою тощо).

У виданні мають бути розкриті об'єктивні факти і реальні практичні приклади, пов'язані з повсякденним життям; проаналізовані та систематизовані різні думки і підходи щодо розкриття певної дидактико-методичної проблеми; окреслено власну позицію щодо висвітлюваної проблеми. Виклад теоретичного матеріалу необхідно зорієнтувати на його практичне використання в освітній практиці.

ВІДПОВІДНІСТЬ ТЕКСТІВ ВИДАННЯ НОРМАМ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Мова видання повинна бути науково виваженою, точною, простою, зрозумілою, відповідати нормам української літературної мови. Цього досягають чіткістю побудови тексту, очевидністю логічних зв'язків між його частинами, доступністю, точністю, ясністю лексичного наповнення, чіткістю формулювання думок, у тому числі визначень, понять, правил, законів тощо.

Текст у виданні має бути без орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних помилок.

ІНТЕРАКТИВНІСТЬ ВИДАННЯ

(для підручників / навчальних посібників)

Підручник/посібник має окреслювати особливості та дидактичну доцільність організації пізнавальної і практичної діяльності, яка стимулює активність здобувача освіти щодо опанування певним програмовим матеріалом, застосування набутих знань і умінь (що стосуються різних освітніх галузей), вияву ціннісних ставлень під час виконання комплексних компетентісно орієнтованих завдань / навчальних проектів тощо.

Інтерактивність навчально-методичного посібника забезпечується використанням QR-кодів, або зазначенням електронних адрес розміщення документів в інтернеті. Посилання мають відкривати читачам додаткову інформацію, нормативно-правові документи з питання, що висвітлюється, у тому числі державні стандарти освіти, типові освітні програми, відеофрагменти тощо. Закрита в QR-кодах інформація повинна мати зв'язок з основною проблемою, якій присвячений посібник, бути функціонально доцільною у виданні. Водночас, електронні ресурси, що пропонуються у навчально-методичному посібнику, не повинні містити рекламної інформації як видавництва, яке підготувало видання, так і інших організацій, установ тощо.

ТЕХНІЧНЕ ТА ХУДОЖНЄ ОФОРМЛЕННЯ

Обсяг підручників та навчальних посібників повинен визначатися кількістю годин за навчальним планом, що відводиться на вивчення дисципліни, реальним бюджетом часу студента для самостійного вивчення навчального матеріалу та продуктивністю засвоєння інформації студентом.

Обсяг навчального видання рекомендується визначати за формулою:

$V_{п/нп/} = K_{п/нп/} \times 0,14 (T_a + T_{ср})$, де:

$V_{п/нп/}$ – обсяг підручника (навчального посібника) в авторських аркушах;

$K_{п/нп/}$ – коефіцієнт виду видання:

підручника / $K_{п/}$, навчального посібника / $K_{нп/}$.

Для підручника $K_{п} = 1$, а для навчального посібника $0,5 < K_{п} < 1$.

Величина $K_{п}$ визначається тією часткою навчальної програми, яку замінює або доповнює навчальний посібник.

Та – кількість годин у навчальному плані, відведених на дисципліну для аудиторних занять;

Терс – кількість годин у навчальному плані, відведених для самостійної роботи студентів.

Обсяг монографій. Монографія, що подається на здобуття наукового ступеня доктора наук, повинна мати обсяг основного тексту у галузі гуманітарних і суспільних наук не менше ніж 15 авторських аркушів, у галузі природничих та технічних наук – не менше ніж 10 авторських аркушів.

Монографія, що подається на здобуття наукового ступеня кандидата наук, повинна мати обсяг основного тексту у галузі гуманітарних та суспільних наук не менше ніж 8 авторських аркушів, у галузі природничих і технічних наук – не менше ніж 6 авторських аркушів.

Наукова монографія, яка є засобом висвітлення основного змісту дисертації і є однією з основних публікацій за темою дослідження, повинна мати обсяг основного тексту у галузі гуманітарних та суспільних наук не менше ніж 8 авторських аркушів, у галузі природничих і технічних наук – не менше ніж 6 авторських аркушів.

Колективна наукова монографія повинна мати обсяг основного тексту у галузі гуманітарних та суспільних наук не менше ніж 10 авторських аркушів, у галузі природничих і технічних наук – не менше ніж 8 авторських аркушів.

Видання може містити **ілюстративний матеріал** (малюнки, фото, карти, схеми, графіки, діаграми тощо), що використовують для пояснення або доповнення інформації, більш чіткого та образного її розкриття.

Доцільність використання ілюстрацій розкривається через їх відповідність тексту та органічну єдність з ним, інформативність ілюстрацій, яскравість, сучасність, зрозумілість образів у контексті з вербальною інформацією.

Однотипні види наочності мають бути виконані однією технікою.

При поданні статистичних даних доцільно використовувати графіки та діаграми, які є ефективним засобом передачі інформації між величинами і явищами, що вивчаються.

Ілюстрації у вигляді схем не повинні повторювати матеріалу основного тексту або містити зайву інформацію, що відволікає читача від сприйняття матеріалу.

Ілюстрації не повинні ускладнювати сприйняття інформації. Доцільно використовувати кольорові ілюстрації, які не тільки збагачують інформацію, а й акцентують увагу читачів на основних ідеях ілюстрованого матеріалу. Під час підготовки ілюстрацій необхідно враховувати їх якість. Ілюстрації з малою роздільною здатністю не рекомендовано розміщувати у виданні.

Ілюстрації слід розміщувати у виданні безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання.

Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують безпосередньо під ними. За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані (підрисунковий

текст).

Ілюстрація позначається словом «Рисунок», яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних, наприклад: «Рис. 3.1. Схема розміщення».

Ілюстрації слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою, наприклад: Рис. 3.2 – другий рисунок третього розділу.

Якщо у виданні розміщено тільки одну ілюстрацію, її також нумерують, згідно з наведеними правилами.

Розміщувати рисунки слід так, аби їх можна було читати без повороту рукопису. Якщо це неможливо – ілюстрації розміщують так, щоб рукопис треба було повернути за стрілкою годинника.

Таблиці. Цифровий матеріал, як правило, оформляють у вигляді таблиць.

Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання у тексті.

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Якщо у виданні одна таблиця, її також нумерують, згідно з наведеними вимогами.

Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, Таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу.

Таблиця повинна мати назву, яку зазначають маленькими літерами (крім першої великої) і розміщують над таблицею. Назва має бути стислою і відбивати зміст таблиці.

Слово «Таблиця» вказують зліва над таблицею, якщо таблиця має продовження на наступній сторінці, зазначають: «Продовження таблиці» із зазначенням номера таблиці.

Розміщувати таблиці слід так, щоб їх можна було читати без повороту книги; якщо це неможливо – таблицю розташовують так, щоб книгу можна було повернути за стрілкою годинника.

Формули та рівняння. Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки.

Вище і нижче кожної формули або рівняння повинно бути залишено не менше одного вільного рядка.

Формули і рівняння у виданні (за винятком формул і рівнянь, наведених у додатках) слід нумерувати порядковою нумерацією у межах розділу. Номер формули або рівняння складається з номера розділу і порядкового номера формули або рівняння, відокремлених крапкою, наприклад, формула (1.3) – третя формула першого розділу.

Номер формули або рівняння зазначають на рівні формули або рівняння в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули чи рівняння, слід наводити безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі чи рівнянні. Перший рядок

починають з нового рядка словом «де» без двокрапки.

При необхідності після пояснення символу наводять одиниці виміру, які використовуються в даній формулі.

Підстановка значень в формули здійснюється після запису формули і пояснення величин, що входять у формулу чи рівняння.

Переносити формули чи рівняння на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, повторюючи знак операції на початку наступного рядка. Коли переносять формули чи рівняння на знакові операції множення, застосовують знак «х».

Якщо у виданні тільки одна формула чи рівняння, їх також нумерують за наведеними вимогами. Формули, що йдуть одна за одною й не розділені текстом, відокремлюють комою, а після останньої ставлять крапку.

Посилання. Посилання на використані джерела оформляються у квадратних дужках, де через кому вказується номер джерела та сторінка цитування у виданні (зразок: [4, с. 56]).

При посиланнях на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки у виданні зазначають їх номери. Приклад: «... у розділі 4 ...», «... дивись 2.1 ...», «... на рис. 1.3 ...» або «... на рисунку 1.3 ...», «... у таблиці 3.2 ...», «...(див. табл. 3.2) ...», «... за формулою (3.1) ...», «... у додатку Б ...» та ін.

Оформлення додатків. Додатки наводяться наприкінці роботи після списку використаних джерел і оформлюються як продовження документа. При цьому додатки повинні мати наскрізну нумерацію сторінок, загальну з документом. Розташування додатків у порядку появи посилань на них у тексті. Після списку використаних джерел на аркуші (посередині) прописними літерами друкують слово «ДОДАТКИ».

Кожен додаток (якщо їх кілька) починають з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, поданий вгорі малими літерами (крім першої великої) симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка/у правому куті над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковано слово «Додаток» і велика літера, що його позначає.

Додатки слід позначати послідовно літерами української абетки, за винятком літер «Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь», наприклад: Додаток А, Додаток Б тощо. Один додаток позначається як Додаток А.

За необхідності текст додатків може поділятися на розділи, підрозділи, пункти і підпункти, які слід нумерувати в межах кожного додатка. У такому випадку перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку (Додаток Г.1).

Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння, що є у тексті додатка, слід нумерувати в межах кожного додатка, наприклад: рисунок Б.3 – третій рисунок додатка Б; таблиця А.2 – друга таблиця додатка А; формула (А.1) – перша формула додатка А.

Якщо у додатку одна ілюстрація, одна таблиця, одна формула чи одне рівняння, їх також нумерують, наприклад: рисунок А.1, таблиця А.1, формула (А.1).

У посиланнях у тексті додатка на ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, рекомендується писати: «... на рисунку А.2...», «... в таблиці Б.3 ...» або «... в табл. Б.3 ...»; «... за формулою (В.1) ...», «... у рівнянні (Г.2) ...».

НАЯВНІСТЬ ISBN

ISBN (англ. The International Standard Book Number, **Міжнародний стандартний номер книги**) – універсальний ідентифікаційний код, який проставляється на книгах і брошурах незалежно від способу їх виготовлення, розповсюдження, тиражу та обсягу. ISBN супроводжує видання, починаючи з моменту їх виготовлення.

ISBN однозначно й безпомилково ідентифікує лише одне неперіодичне видання одного конкретного видавця, є неповторним і використовується тільки для цього видання. ISBN є ключем для пошуку необхідних видань, які випускаються у світі, в автоматизованих системах на національному та міжнародному рівнях. Використання ISBN дає змогу об'єднати в єдину систему видання, книгорозповсюдження та інформаційне обслуговування.

Міжнародний стандартний номер книги складається з аббревіатури ISBN (незалежно від мови видання) й тринадцяти цифр. Для позначення цифрової частини ISBN застосовуються арабські цифри від 0 до 9. Цифрова частина ISBN складається з п'яти груп цифр, три з яких містять різну кількість цифрових знаків, відокремлених одна від одної дефісом або проміжком, а перша й остання група – фіксовану (сталу). Цифрова частина відокремлюється від аббревіатури ISBN проміжком.

Наприклад: ISBN 978-966-8602-34-4, де

978 – префікс для книг;

966 – ідентифікатор України;

8602 – ідентифікатор видавця;

34 – порядковий ідентифікатор видання;

4 – контрольна цифра.